

ROMAN KAHRAMANLARI

Üç Aylık Edebiyat Dergisi • Nisan/Haziran 2019 • Sayı 38 • Fiyat 30₺

10-12 Nisan 2019

IV. roman kahramanları istanbul edebiyat festivali

Ahmet Eş | Ali Osman Öztürk | Ari Çokona | Aslı Çete | Barış Yücesan | Beyza Ertem | Burak Koç | Bülent Ayyıldız |
Büşra Coşkun | Çağla Anılmış Soydemir | Damla Demiröz | Derya Güllük | Dilan Deniz | Eirini Kalogeropoulou Yalçın
| Emine İnanır | Fatıma Tüfekçi | Fatih Altuğ | Feridun Andaç | Fuat Sevimay | Gökhan Arslan | Hacer Selçuk | Hacı
Tonak | Hülya Tepedelen | İbrahim Dizman | Katerina Mustakatu | Konstandinos Kavafis | M. Utku Yeşilöz | Mehmet
Hakkı Suçin | Merve Yavuz | Mojdeh Olfat | Necmi Gürsakal | Özlem Atay | Pınar Özdemir | Rafael Carpintero |
Semiramis Yağcıoğlu | Seniz Coşkun Adıgüzel | Sevim Güldürmez | Seyyal Körpe Kemer | Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek
| Şirvan Erciyes | Thanasis V. Kougkoulos | Vasilis Danellis

ROMAN KAHRAMANLARI

SAYI 38 - Nisan/Haziran 2019 - Üç ayda bir yayımlanır

ATT Basım Yayın Reklam Org. İnş. San. ve Tic. Ltd Şti
ve Heyamola Yayınları Adına Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni:
Ömer Asan

Yayın Danışmanı:
Eray Canberk

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Serap İlhan Asan

Editör:
Neslihan Solmaz

Grafik Tasarım:
Murat İlhan

© Heyamola Yayınları
ISSN: 1309-4408

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 12368 / Matbaa Sertifika No: 12468
Basım Tarihi: 1 Nisan 2019, İstanbul, 3 aylık süreli yayındır.

Bu derginin tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar
dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt: Ege Reklam Basım Sanatları Tic. Ltd. Şti.
Ege Plaza, Esatpaşa Mah., Ziyaapaşa Cad., No:4
Ataşehir / İstanbul Tel: 0216 470 44 70 Faks: 0216 472 84 05
www.egebasim.com.tr

ATT Basım Yayın Reklam Org. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Yalı Mah., Küçükyalı Cad., Kuyu Sok., Mete Apt., No: 4/1
Maltepe / İstanbul Tel: 0 216 371 17 37 Faks: 0216 371 50 71
heyamola@heyamola.net - www.heyamola.net

www.romankahramanlari.com / editor@romankahramanlari.com
oykukahramanlari@romankahramanlari.com

Editörden

Bir kahraman düşünün; yüzyıllarca değişik kimliklere bürünmüş, farklı diller konuşmuş, kendisine değen her varlıkla etkileşim kurmuş ve keşfedilecek nice yönleri olan çok kimlikli, çok kültürlü bir kahraman: İstanbul!

İstanbul üretir, üretirir, anımsatır, hayal kurdurur, yaşatır; kendisi yaşar, kendisini yaşatır... İrkçe değildir İstanbul, kucaklar kendisinde yer edeni; cinsiyetçi değildir, ayırım yapmaz birleştirir çevresini, hiyerarşi nedir bilmez İstanbul. Melezdir o, kültürün, tarihin ve coğrafyanın bir araya gelişiyle var olmuştur.

İnsanlığın ortak mirası olduğunun farkındadır İstanbul, ürettiği eserlerle toplumsal sınıflara ayna tutar. Rusların ilk yıllıklarına konu olur, Bizanslılarla savaşı anlatır; Osmanlı'da Rumların Gizem Romanlarının kahramanıdır, Yunan edebiyatında yerini alır.

Umberto Eco'da Baudolino'dur İstanbul, Doğu'yu ve Batı'yı birleştirir; Virginia Woolf'ta Orlando'dur, ideolojisi aitlik duygusunu pekiştirir. Sait Faik'in Burgazada'sıdır o, ferah kokusunu içinize doldurur; İhsan Oktay Anar'ın Kostantiniye'sidir, kahramanla kahraman olur.

38. sayımızda yer alan dosyalarımızda İstanbul'un yüzyıllar süren serüvenine yer verdik. Dünya edebiyatında iz bırakan eserlerin kahramanlarını değerlendiren yazarlarımız Rusya'dan İngiltere'ye, İran'dan Yunanistan'a İstanbul'u inceledi.

İstanbul, içerisinde bulunduğu kaotik ortama rağmen bu yıl da baharı festivalle karşılıyor. 10-12 Nisan tarihleri arasında gerçekleştireceğimiz 4. Roman Kahramanları İstanbul Edebiyat Festivali'nin teması İstanbul. Dergimizde makaleleri bulunan yazarlarımız da festivalde bildirimlerini sunmak üzere katılımcı olacaklar.

Emeği geçen yazarlarımıza teşekkür ediyor, sizlere keyifli okumalar diliyoruz.

Neslihan Solmaz

İçindekiler

Bir Roman Kahramanı Olarak İstanbul	4
Muharririnin Sedasına Bir Aksiseda: <i>Huzur</i> 'un İstanbul'una Kendini Anlatma İmkânı Verilseydi? / Sevim Güldürmez.....	5
Postmodern Bir Masalın Büyülü Kahramanı: Kostantiniye / Hacer Selçuk.....	9
<i>Aylak Adam</i> Romanında İstanbul'un Dört Mevsimi ve Kentin Karıncalaşmış İnsanları / Burak Koç.....	13
Kalabalıklaştıkça Yalnızlaşan Şehir: İstanbul'u Küstürmek / Merve Yavuz.....	18
Şehri Köşke Sığdırmak: <i>Çamlica'daki Eniştemiz'in</i> İstanbul'u / Büşra Coşkun.....	22
İki Çehrelili Bir Şehir: 1900'lerin Asrileşen İstanbul'u / Hülya Tepedelen.....	26
Bir Bahçe Asılmış Şehrin Yüzüne: Çocuktaki İstanbul / Derya Güllük.....	31
İstanbul Dışında Bir İstanbul: <i>Medarı Maişet Motoru</i> 'nda Adalıların İstanbul'u / Beyza Ertem.....	35
Cevdet Bey'in İki İstanbul'u: Hayâlet ve Arzu / Fatıma Tüfekçi.....	40
"Hıçkırıklar" ve "Kahkahalar" Arasında <i>Kıralık Konak</i> 'ın İstanbul'u / Çağla Anılmış Soydemir.....	45
Mekân ve İnsan İlişkisi Bağlamında <i>Mai ve Siyah</i> / Ahmet Eş.....	49
Çok Kimlikli İstanbul Romanları	56
Sunuş / Damla Demiröz.....	57
Çoğul ve Çok Katmanlı İstanbul'u Temaşa Etmek / Fatih Altuğ.....	59
19. Yüzyıl İstanbul Rum Gizem Romanlarına Genel Bir Bakış / Thanasis V. Kougkoulos.....	66
Hristoforos Samarcidis'in <i>Konstantiniyye'nin Esrarı</i> Başlıklı Romanında "Görülme" Konstantiniyye / Vasilis Danellis.....	79
Beyoğlu Sırları: "Esrarlı" İstanbul Romanlarına Karamanlı Bir Giriş / Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek.....	87
19. Yüzyıl İstanbul'undan Bir Ses: Aleksandra Papadopulu (1867-1906) / Aslı Çete.....	94
Bir Terzi Yamağının Gözünden Hayal Dünyasında Gezintiler Yeorgios Viziinos ve "Hayatının Biricik Yolculuğu" / Ari Çokona.....	103
Yunan Yazarlar Th. Kastanakis-Th. Korovinis-Y. Makridakis'in Kaleminden Bir Başka İstanbul / Özlem Atay.....	107
İstanbul: Aynı, Hiç Değişmemiş ama Bir O Kadar da Farklı Yorgos Theotokas'ın Çocukluk Yıllarından İstanbul İmajı / Katerina Mustakatu.....	120
Çağdaş Yunan Edebiyatının Biri Rum (Loksandra) Diğeri Yunan (Leonis) İki Karakterinin Gözünden İstanbul (1839-1922) / Damla Demiröz.....	127
Kalender'de Bir Gece - Μια νύξ στο Καλεντέρι / Konstandinos Kavafis.....	139

Bursa'dan İstanbul	142
Bir Denizin İki Kıyısında... / Feridun Andaç.....	143
Biz Ayrılamayız Minör İstanbul-Bursa / Necmi Gürsakal.....	146
İstanbul'u Taşrasından Etkileyen Şehir: Bursa / Hacı Tonak.....	152
Ayvalıklı Fotis Kontoğlu ve 20. Yüzyılın Başlarında Bursa Rumlarının İstanbul'la İlişkileri / Eirini Kalogeropoulou Yalçın.....	161
Bursalının Kahvehanesi ve Bir Eski İstanbul'u Temaşa Etmek / Dilan Deniz.....	166
Sait Faik Abasıyanık	172
Sait Faik'in İstanbul'unda Bütün Yollar İnsana Çıkar / M. Utku Yeşilöz.....	173
Bir Rüyadan Artakalan – <i>Alemdağ'da Var Bir Yılan</i> ve İstanbul / Pınar Özdemir.....	182
Şehrin Son Kuşları / Gökhan Arslan.....	193
Yeryüzüne Hayretle Bakmak İçin Doğmuş Bir Yürek / Şirvan Erciyes.....	196
Çok Dilli İstanbul	202
Değişimi Rahminde Barındıran Bir Kent: İngiliz ve Amerikan Yazınında Roman Kahramanı Olarak İstanbul / Semiramis Yağcıoğlu.....	203
Pedro de Urdemalas: 16. Yüzyılın İstanbul'unda İspanyol Bir Tutsak/Hekim / Rafael Carpintero - Çev. Seniz Coşkun Adıgüzel.....	218
Alman Yazar Marie Luise Kaschnitz'de ve Çocuk Edebiyatı Yazarı Else Günther'in <i>Sonjas lustige Türkenreise</i> İsimli Romanında İstanbul / Ali Osman Öztürk.....	233
Tunus Öykücülüğünün Babası Ali Duaci'nin İstanbul'u / Mehmet Hakkı Suçın.....	245
Rus Edebiyatında Tarihsel-Kültürel Bir Topos Olarak İstanbul / Emine İnandır.....	257
Polonyalı Şair Samuel Twardowski'nin <i>Przeważna legacyja (Mühim Elçilik)</i> Başlıklı Eserinde Osmanlı Gelenek ve Göreneklere / Seyyal Körpe Kemer.....	272
Bir Yalancının İstanbul'u: <i>Baudolino</i> / Bülent Ayyıldız.....	280
Fabio De Propri'sin <i>Kara İstanbul'u</i> / Barış Yücesan.....	284
İran Edebiyatında İstanbul / Mojdeh Olfat.....	289
İstanbullu Halide Edib'in Roman Kahramanları Kim Adına Konuşuyor? / İbrahim Dizman.....	297
Edebiyatta Mekan Meselesi: Kapalıçarşı / Fuat Sevimay.....	302
Roman Kahramanları Dergisi, 37 Sayı / Dosya Konuları	305

Bir Roman Kahramanı Olarak İstanbul

Editör: Sevim Güldürmez

Sevim Güldürmez

Muharririnin Sedasına Bir Aksiseda: *Huzur*'un İstanbul'una Kendini Anlatma İmkânı Verilseydi?

Hacer Selçuk

Postmodern Bir Masalın Büyülü Kahramanı: Kostantiniye

Burak Koç

Aylak Adam Romanında İstanbul'un Dört Mevsimi ve Kentin Karıncalaşmış İnsanları

Merve Yavuz

Kalabalıklaştıkça Yalnızlaşan Şehir: İstanbul'u Küstürmek

Büşra Coşkun

Şehri Köşke Sıgdırmak: *Çamlıca'daki Eniştemiz*'in İstanbul'u

Hülya Tepedelen

İki Çehreli Bir Şehir: 1900'lerin Asrleşen İstanbul'u

Derya Güllük

Bir Bahçe Asılmış Şehrin Yüzüne: Çocuktaki İstanbul

Beyza Ertem

İstanbul Dışında Bir İstanbul: *Medarı Maişet Motoru*'nda Adalıların İstanbul'u

Fatıma Tüfekçi

Cevdet Bey'in İki İstanbul'u: Hayalet ve Arzu

Çağla Anılmış Soydemir

"Hıçkırıklar" ve "Kahkahalar" Arasında *Kiralık Konak*'ın İstanbul'u

Ahmet Eş

Mekân ve İnsan İlişkisi Bağlamında *Mai ve Siyah*

19. Yüzyıl İstanbul

Rum Gizem Romanlarına Genel Bir Bakış

Thanasis V. Kougkoulos*

19. yüzyılda yazılan Yunanca/Rumca romanlarının önemli bir kısmı popüler roman (popular novel/roman popular) türüne dâhil edilir. İki yüzyıl öncesinin sosyal ve yapısal içeriklerini göz önüne alan araştırmacılar "popüler" sözcüğü ile içerikleri birbirlerine benzeyen, belli tiplerde karakterlere sahip, olay örgüsünün öngörülen şekilde birbirini tekrarladığı, anlatılan olay ve sahnelerin birbirine benzer şekilde geliştiği romanları tanımlıyorlar. Bu romanların yalnızca entelektüeller tarafından değil daha geniş kitleler tarafından okunduğunu belirtiyorlar. (Dermentzopoulos, 1997: 31-40; Tonnet, 2004a; Mulas, 2007: 26-36, 63-81) Bu geniş okuyucu kitlesi tanımlaması entelektüel olarak nitelendirilecek kadar eğitilmiş olmasa da okuma yazma bilen ve belli bir eğitim seviyesine sahip kadınları da kapsar. (Rizaki, 2007: 27-42) Rum yayınevleri ve kitabevleri 1880 yılından başlayarak bu tür romanları "halk tipi" kitaplar kategorisine dâhil etmektedir. (Mathiudaki, 2001: 43, 51-52, 135-136, 147-152, 196)

19. yüzyılda yayımlanan Yunan/Rum romanının önemli bir kısmı *Apokrifá* (Gizem) veya *Mistiria* (Sır) Romanı olarak sınıflandırılır. Öte yandan bazı araştırmacılar içeriği birbirinden farklı romanların tek bir adlandırma ile "Gizem Romanı" olarak tanımlanmasına itiraz eder. (Katsanos, 2018: 453-457) Bu romanların tek

bir başlık altında tasnif edilmesi konusunda farklı görüşler vardır: Kimileri bu romanların önemli bir kısmının "sosyal bir bilincin" (*socially conscious novel*) yansımalarını içerdiğini söyler, kimileri de bu romanları bir tür "suç/esrar" romanları olarak adlandırır. (Denisi, 1996-1997: 50-60; 2014: 522-523) Bazı araştırmacılar da "Gizem Romanları" tanımlamasının Yunanistan'daki üniversitenin eleştirel yorumu nedeniyle konulmuş bir adlandırma olduğu görüşündedir. (Amilitou, 2013) Eugène Sue'in *Les Mystères de Paris* (*Paris Esrarı*) adlı eserindeki prototipi tekrarlayan Yunan/Rum Gizem Romanları Avrupa ya da Amerika'da yazılan şehre ait Gizem Romanları akımının bir parçasıdır.

Sosyal eşitsizliklerin giderilmesini talep eden uzun ve macera dolu bu romanlar büyük şehirlerdeki halk yığınlarının kötü yaşamlarına, yeraltı dünyasının işlediği suçlara, orta sınıfa ait bireylerin günlük yaşamlarına ve zenginlerin lüks ve kokuşmuşluk dolu yaşamlarına odaklanır. (Vuturis, 1995: 174-198; Gotsi, 1997; Mulas, 2007: 194-201) Arka fonda bu tür anlatıların yanı sıra erotik skandalların da olduğu bu romanlarda ön planda ise iki âşğın birbirlerine kavuşma çabası anlatılır. Bu romanların içeriğinde ekonomik yönden daha yoksul tabakadan gelenlerin biraz sosyalist yaklaşımın ürünü olan biraz da Hristiyanlık dininden kaynaklanan bir yaklaşımla

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Demokritos Üniversitesi, Yunanistan.

haklarının dile getirilmesi varsa da net bir sistem eleştirisi gözlemlenmez.

Yunan/Rum Gizem Romanları başlığını, genellikle, "toplumsal orijinal roman" ya da buna benzer bir başka alt başlık izler. Burada "orijinal" sözcüğü romanların Yunanlar/Rumlar tarafından yazıldığına, "toplumsal" sözcüğü ise romanların içeriklerine dair bilgi vermektedir. Toplumsal sorunları konu edinen bu romanlar polisiye romanın öncülü ya da atası olarak kabul edilirler. (Knight, 2012: 1-2, 6-9)

Panagiotis Hiotis, 19. yüzyılın ortalarında yaşayan Zakintoslu Yunanca öğretmeni ve tarihçi, Andreas Laskaratos'un *Mistiriatis Kefalonias* (*Kefalonya Sırları*) adlı romanı üzerine olumsuz bir eleştiri yazısı kaleme almıştır. Yazısında Sue ve Trolopp¹ gibi ünlü yazarlar tarafından kaleme alınan Paris ve Londra Gizem Romanlarından hareketle bu tür bir eserin temel özelliklerinin neler olması gerektiği üzerinde durur: Olay örgüsü şehirde geçmelidir, kurgu macera dolu olmalıdır, iyiler ve kötüler birbirinden beyaz ve siyah gibi ayrılmalı ve mücadele hâlinde olmalı, toplumun karanlık kalmış yönleri anlatılmalı, didaktik bir üsluba sahip olmalı, okunanlar ders vermeli ve eser içeriği ile toplumsal ahlakı yeniden tesis etmelidir. Bu konuda şunları yazar:

Hayali bir konu gerçek hayattaki gibi ahlaki değerleri olan ve ete kemiğe bürünmüş kahramanlar üzerinden anlatılır [...] toplumun kokuşmuş yönlerini [...] yaşamın karanlıkta kalan kısımlarını, karakterlerin erdemli ve yozlaşmış yönlerini sergiler[...] ve aşağıda sıralanan bileşenlerden oluşur:

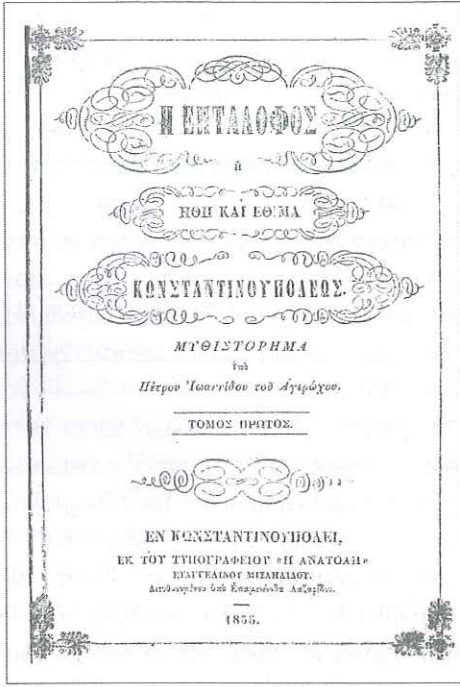
Yaratıcıdır [...] kurgusaldır, [...] okuma arzusu uyandırır [...] birbirine zıt iki karakter bir

toplumun ya da şehrin iyiliği ya da mahvı için mücadele eder, kimi karakterler herkesten gizli bir şekilde kötülük planları yaparlar, kimi karakterler de kötülere karşı mücadele ederler; şehri kokuşmuşluk ve ahlaksızlıktan kurtarmak ister, ahlakın ve erdemin kazanması için uğraşır. Hristiyanlığın öngördüğü gibi doğru ve erdemli olanın gerçekleşmesi eserin anlatısının esas temasıdır ve eserin sonunda kötü alışkanlıkların yok olduğu, erdemin zafer kazandığı gösterilir. (Hiotis, 1856: 257-258)

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra bilhassa yüzyıl bitmeden önceki son yirmi yılda İstanbul'da yayımlanan Gizem Romanları, *mystériographique* akımına dâhil kabul edilir. Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Rum nüfus için kaleme alınan bu romanlar İstanbul ve civarındaki bölgelerde yaşayan Rumların toplumsal ve sınıfsal yapısını yansıtır. 19. yüzyıl sonunda İstanbul'da yayımlanan romanlar üzerinde çalışan bazı araştırmacılar İstanbul'da yaşayan Rumların Yunan Krallığı içindeki edebî faaliyet ile ilişkisinin zayıf olduğu tezini ileri sürer. (Tsapanidu-Kougkoulos, 2018) İstanbul'un çok milletli yapısı Gizem Romanlarının kahramanlarının maceralarının geçeceği yer için bulunmaz bir avantajdır. (Tonnet, 1992: 11-14; 2004b; Tsapanidu, 2012; Politis, 2017: 307; Tonnet, 2018: 103-109; Katsanos, 2018: 12, 129-130) İmparatorluğun başkenti 19. yüzyılda Doğu'daki en büyük şehirdir, bu şehirde sınıfsal farklılıklar belirgindir, büyüklüğü ve dolambaçlı gibi yapısı ile gizemli olayların, atışa geçen suçun sahnesi olmaya en elverişli yerdir. Yazar Hristoforos Samartsidis² *Apokrifas Konstantinupoleos* (*Konstantinye'nin Esrarı*) adlı romanının (1868) önsözünde yukarıda sıralanan görüşleri dile ge-

1 Yazarın gerçek ismi Paul Féval'dir.

2 Samarctidıs ya da Samarctidis olarak yazılabilir.

Ioannidis Agerohos'un *Yedi tepeli Şehir veya İstanbul'un etik ve gelenekleri* adlı romanı.

tir. İstanbul'un çok milletli sosyal dokusunun Paris ya da Londra gibi dönemin meşhur Batılı şehirlerinin aksine bu tür romanların geçeceği mekân olarak büyük bir avantaj oluşturduğu görüşünü ifade eder:

İstanbul kendine mahsus bu özelliği ile Boğazi neredeyse Doğulu ve Batılı milletlerin içiçe geçtiği bir köprü yapıyor. İstanbul bir Babil Kulesidir; insan İstanbul'da hangi milletten insanı arar da bulamaz? [...]. Paris, Londra ya da Pekin'de geçen Gizem Romanlarını yazanlar yalnızca Fransız, İngiliz ya da Çin halkının çürümüş yönlerini yazabilirler, oysa İstanbul'da geçen Gizem Romanlarını yazanlar küçük bir yüzölçümünde yaşayan bütün insanlığa dair yozlaşmaya

nüfuz edebilirler. Ne de olsa tüm milletlerden yaşamak için bu başkente gelen insanların hepsinin kayda değer zaafı ya da erdemleri vardır. (Samartsidis, 1868, Birinci Bölüm–Birinci Cilt: 5)

19. yüzyılda İstanbul'da yazılan Rum Gizem Romanlarının yazarları ve konuları, yayımlandıkları yıllara göre, aşağıdaki gibidir:

1. Petros Ioannidis Agerohos'un³ *İ Eptalofos i ithi ke ethima Konstantinupoleos (Yedi tepeli Şehir ya da İstanbul'un Gelenek ve Görenekləri)* adlı romanı (1855) bu türün ilk örneği olarak kabul edilir. (Tsapanidu, 2012: 316-351; Tonnet, 2018: 43-47) Anlatılan olayın yarım kaldığı eserin yalnız birinci cildi vardır.⁴ Romandaki anlatının zamanı 1845'de başlar, olay kurgusu birbiri ile eş zamanlı gelişen üç hikâyeyi içerir: a) Yoksul bir terzi kalpsiz karısı tarafından sokağa atılır ve yollarda ne yaptığı bilmeksizin dolaşır. b) Korumasız ve birbirine âşık genç bir çift etrafındaki kötülerin onlara kurduğu tuzaklarla karşı karşıyadır. c) Genç kızın amcası, Minas Kalimeropulos doğru yoldan çıkmıştır; banker Ermeni tefeci Karabet Ağa'dan aldığı borçlarla sefahat içinde yaşıyordur. Ermeni tefecinin yeğeni ile birlikte olması için uğraşıyordur. Bu romanda İstanbul'un üç farklı sınıfının yaşadığı yerlere atıf vardır. Yoksullar Sarmaşık Mahallesi'nde, orta hâlliler ve durumu iyi olanlar Beşiktaş'ta yaşamaktadırlar, Boğaz'ın Anadolu tarafındaki yazlık muhit olan Bakkalköy'e de atıflar vardır. Tarih yazarı Manuil Gedeon'a göre (1932: 60) Petros Ioannidis Agerohos yazarın takma adıdır ve gerçek yazar romanın yayımlandığı tarihten altı sene sonra Vlanga'da (bugünkü Yenikapı'da) piskoposluk yapan Anastasiupolis Kirillos'tur.

3 Bu isim "azametli" anlamında bir lakaptır.

4 Bu cilt, 1866 yılında Atina'da yeniden yayımlanmıştır.

2. Hristoforos Samartsidis'in *Apokrifa Konstantinupoleos (Konstantinye'nin Esrarı)* adlı romanı (1868) Fransız popüler romanının Yunan/Rum romanı üzerindeki yoğun etkisini gösteren karakteristik bir örnektir. (Tonnet, 2009: 232-259; Tsapanidu, 2012: 378-423; Tonnet, 2018: 56-63) Bu çok ciltli eserde anlatılan olaylar 1842 ile 1855 yılları arasında geçer. Zengin bir tüccar olan Nikolaos Voithidis Bükreş'te üç uşağı tarafından (Pashalis, Aggelis ve Theofilaktos) öldürülür. Bu olaydan on yıl sonra Theofilaktos İstanbul'da bir aristokrat kılığında, Theodoros Tripanis adıyla, karşımıza çıkar. Bu kişi aynı zamanda "Otuz Altı" adındaki korkunç suçlar işleyen bir çetenin de lideridir. Kalpazanlıkla uğraşan Pashalis ise en sevdiği oğlunun intiharı üzerine pişman olup tövbe ettikten sonra Voithidis'in çocuklarına yardım eder. Triapanis'in suç örgütünün içinde iki tane de iyi kalpli serseri vardır: Plumistos ve Sotiris. İyiliğin temsili olan bu iki kişi Abdülmecit'in koruması altındadır. Üst sınıftan gelen ahlaksız ve yozlaşmış insanların yaptıkları kötülüklerin cezasız kalmamasını sağlarlar. İyiliği temsil eden kahramanlar romanda mutlu evlilikle ödüllendirilirler. Kırım Savaşı'nda Osmanlı ordusunda albay olarak savaşan Sotiris ile Rus Ordusu için savaşan Tripanis birbirleri ile girdikleri dövüş sonrasında ölürler. Romanın kurgusu İstanbul'un hem Avrupa yakasında (özellikle Galata ve Beyoğlu bölgelerinde) hem de Anadolu yakasında geçer. Mekânlar, kahramanların açık ya da gizli niyetlerine göre, kimi zaman bilinen kimi zaman ise bilinmeyen yeraltı dünyasına ait yerlerdir.

Hristoforos Samartsidis (1843-1900): Döneminin önemli bir kadı figürü olan pedagog ve şair Efrosinis Samartsidu'nun oğludur. Yazar, öğretmen, ortaokul müdürü ve şairdir. Homeros'u

Hristoforos Samartsidis

Antik Yunancadan dönemin Yunancasına çevirmiş, tiyatro eserleri ile çocuklar için okul kitapları kaleme almıştır. (Varelas, 2019: 28)

3. Konstantinos Megarefs'in *O Vasilefs tu Adu (Hades'in Kralı)* adlı üç ciltlik romanı (1882), Alexandre Dumas'ın *Monte Kristo Kontu* adlı eserinden esinle yazılmıştır. (Tonnet, 2009: 260-296; 2017; Tonnet, 2018: 63-69) Romanda intikam ve kaybolmuş onurun yeniden kazanılması temaları hâkimdir. Kahraman Mavronikos (kahramanın ismi mavro/kara ve nikos/zafer sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur, yani kazanılan zafer kara bir zaferdir) İstanbul'da saklı muazam bir hazinenin yerini biliyordu ve siyasi nedenlerle tutuklu olduğu Odessa'da bu hazinenin yerini bir hırsız olan Korandis'e söyler. Korandis hapisshaneden kaçarak İstanbul'a gelir, Kapani-

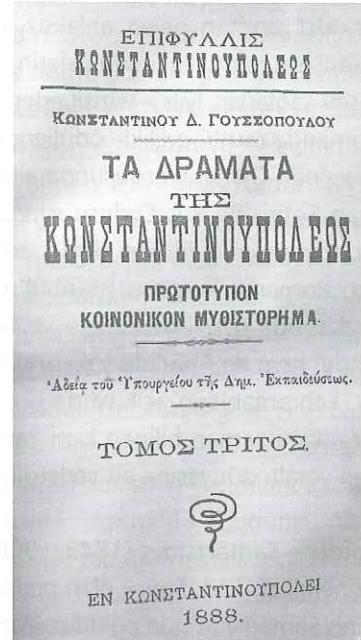

M. G. M.'s *Hades'in Kralı* novel.

colas takma adı ile Mavronikos'un karısını ve oğlunu öldürdükten sonra mirasına el koyabilmek için kızı Finelli'nin vasisi olur. Sibiry'a da kuvvetli zehirler hakkında bilgi edinen Mavronikos kılık değiştirerek İstanbul'a gelir. Suçlular ile mücadele etmek üzere gizli bir çete kurar, Galata ve Pera bölgesindeki yeraltı dehlizlerini kullanır, Hades'in (yeraltı dünyası) kralı olmuştur. Eserin sonunda kötüler layık oldukları ağır cezaları alır ya da hapisaneyeye girerler, ancak Mavronikos da ölür. Şu ana kadar yapılmış araştırmalar bu romanı Konstantinos Megarefs takma adı ile yayımlayan yazarın gerçek kimliğini tespit edememiştir. Yazar yukarıda kısaca değindiğimiz romanından başka iki de tiyatro oyunu yazmıştır.

4. Konstantinos D. Gussopulos'un *Ta Dramata tis Konstantinupoleos* (*Istanbul Dramları*) adlı dört ciltlik romanında (1888), İstanbul Rum cemaatinin ileri gelen zenginleri eleştirilir, eser-

deki Osmanlı imajı ise olumludur. (Georgiadu, 2018) Romanda anlatılan olaylar 1852 ile 1871 yılları arasında geçer. Romanın kahramanı işçi Dimitrios'tur. Kızını ortada bırakan ve kendisini aldatan karısı ile karısının âşığından intikam almak için karısının âşığının hizmetçisini öldürür; kapatıldığı hapisten kaçır, bir gemiyi havaya uçurur, Karadeniz Bölgesi'nde soygunlar yapar ve sonunda Epaminondas Komorinos adıyla bir bankermiş gibi İstanbul'a geri döner. Bir sürü haydutla birlikte "demir halka çetesini kurar ve İstanbul'da korkunç suçlar işler. Adaletsiz toplumla ödeşmek için yangınlar çıkarır. Kızını bulur, tutuklanır, hapsedilir, arkadaşları sayesinde tekrar özgürlüğüne kavuşur. Dürüst bir papaz olan ve izini kaybetmiş olduğu erkek kardeşi ile karşılaşır. Kendisini aldatan karısı ve âşığı yaptıklarına pişman olmuş bir şekilde ölürlere; kurduğu çete dağılır, Dimitrios-Komorinos tövbe ederek Tanrı'nın büyük olduğuna kanaat getirir ve in-

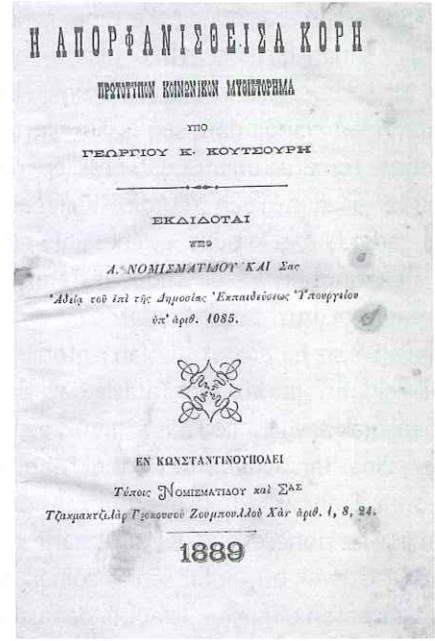

Gussopulos's *Istanbul Dramları* novel.

sanlara iyilik yapma kararı alır. Olay örgüsü, genellikle İstanbul'un merkezinde geçer.

Konstantinos D. Gussopulos: Teselya'nın Agrafa bölgesinden gelen yazarımız İstanbul'daki Fener Rum Erkek Lisesinden 1883 yılında mezun olur. (Kremmidas, 2008: 69) Tıp eğitimi alır ve Yedikule'deki Rumlara ait Ruh ve Akıl Sağlığı Hastanesine müdür olarak atanır. Tıp alanında makaleler ve okul kitapları yayımlar. Galata ve Kalayoncu Kulluk'taki eczanelerde, evinde doktorluk hizmeti verir. (Trobukis, 2000: 118)

5. Yeorgios K. Kutsuris'in *i aporfanisthisakori* (Öksüz Kalan Kız) adlı romanı (1889) Boğaz, Pera ve Tavra'da (Kurtuluş) geçer. İzmirli doktor Prionas'ın her iki oğlu da (Petros ve Yakovos) tüccar Vamvakis'in kızı Evanthia'yı severler. Yakovos Paris'te eğitim görürken tüccar Vamvakis İstanbul'a taşınır. Kardeşlerden eğitimsiz olanı, Petros, Evanthia'yı babasından ister ancak kız onunla evlenmek istemez. Yurt dışındaki eğitiminden vazgeçen Yakovos İstanbul'a döner, tüccar olur ve Evanthia ile evlenir. Londra'da beş yıl başıboş dolaşan Petros ise intikam duygularıyla İstanbul'a geri gelir. Bu sırada erkek kardeşi ölmüştür. Boğaz'daki Kuzguncuk semtine giderek kardeşinin eşini ve oğlunu öldürür. Petros daha sonra iyi kalpli bir serseri kılıfına bürünür, Kostas ya da Strifokarido adlarını alır. Yaptığı çeşitli düzenbazlıklara rağmen suçları açığa çıkan Petros sonunda hapsedilir. Kostas veya Strifokarido ise gerçek babasının kim olduğunu bulur, Anthula ile evlenir ve servetine servet katarak dönemin en zengin tüccarı olur. Yazar kitabına yazdığı sonsözde romanın devamının geleceğine dair söz verir. Yeni romanın başlığı *O Pirosvestis tis Konstantinupoleos* (İstanbul İtfaiyecisi) olacaktır. Bu roman ilerleyen yıllarda yayımlanacaktır.

Kutsuris'in *Öksüz Kalan Kız* adlı romanı.

ama başka yazarlar tarafından. Yazar Yeorgios K. Kutsuris'in Karadenizli olduğu tahmin ediliyor.

6. Epaminondas K. Kiriakidis'in *Peran Apor-kifa Konstantinupoleos* (İstanbul Pera Sırları) adlı romanında (1890) Pera'da yaşayan seçkin Rum ailelerin Avrupalı alışkanlıkları eleştirilir. (Varelas, 2018: 129-133, 139-141) Bu romanın Evangelinos Misailidis tarafından Karamanlıcaya çevrilmiş olması (*Beyoğlu Sırları*) romanın İmparatorluğun içinde yaşayan diğer Hristiyan-Rum nüfusa da hitap ettiği şeklinde yorumlanabilir. Çeviri, 28 Haziran 1888-16 Ağustos 1889 tarihleri arasında, tefrika roman olarak (roman-feuilleton) Misailidis'in çıkardığı *Anatoli* gazetesinde (Şişmanoğlu Şimşek, 2014: 433, 446), Kiriakidis'in sahibi olduğu İstanbul'daki *Epitheorisis* gazetesinde ve de Atina'daki *Efimeris* gazetesinde yayımlanır.

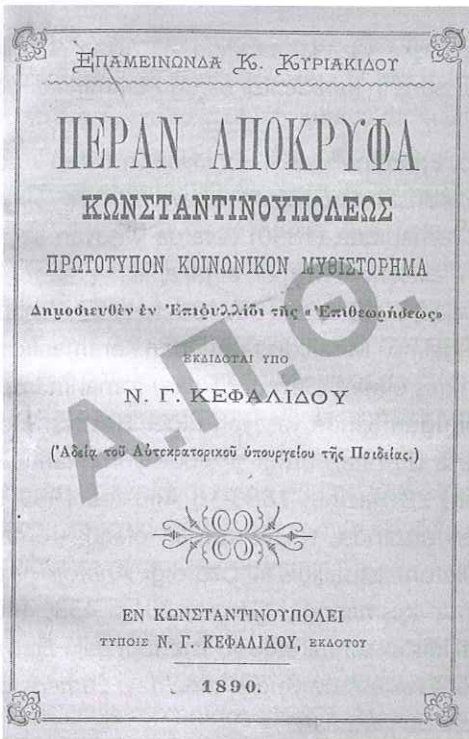
Romanda anlatılan olayların zamanı 1847-

1882/1883 yılları arasındadır. Karısının kendisini aldattığını sanan bir koca 1870 yılında Pera'da büyük bir yangın çıkarır. Koca, baron Kallimahis tarafından yangından sağ salim kurtarılır. Daha sonra romanın anlatısı daha eskilere gider. Önemli bir aileden gelen Yeorgios Kallimahis'in Efrosini adında bir kadınla evlendiğini, bir kız çocukları olduğunu ve bir müddet Tarabya'da yaşadıklarını okuruz. Boş ihtirasları olan Efrosini, kocasını ahlaksız bir aristokrat olan Antonios Vodinas ile aldatmıştır. Kızlarını Tatavla'daki bir kadına bırakarak sevgilisi ile Paris'e gitmiş ve daha sonra Vodinas'tan ayrılmıştır. Efrosini İstanbul'a, yıllar sonra, Fransız bir bankerin dul karısı İvi Allen kimliği ile dönecektir. Bu süre zarfı içinde Odessa'ya giderek büyük bir servet edinen Kallimahis artık baron olmuştur. İstanbul'da rastlaşan

karı koca önce birbirlerini tanımazlar. Kızları ise romanın başında Kallimahis'in kurtardığı, kocasını aldattığından kuşkulanan kadındır. Yaşanan ihanet suçlaması da aslında İvi Allen'in kurduğu bir düzendir. Kadının (İvi Allen) eski sevgilisi Vodinas da İstanbul'a döner. Birbirini bulan iki sevgili yüksek sosyetenin ahlaksız insanları ve yeraltı dünyasının karanlık insanları ile birlikte çeşitli suçlar işler. Kallimahis hem İvi Allen'in gerçek kimliğini anlar hem de kızını bulur. Eski eşini, Efrosini/İviAllen'i cezalandırır, Vodinas ise çetedeği arkadaşlarından biri tarafından öldürülür. Kallimahis, kızını da yanına alarak Yunanistan'a yerleşir.

Epaminondas K. Kiriakidis (1861-1934): İstanbul'daki Fener Rum Erkek Lisesi ile Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. İstanbul ve Atina'da gazeteci olarak çalışmış, tarih ve diplomasi üzerine yazılar kaleme almıştır.

7. Sarantis İ. Sarantidis'in *Thrakike Skine* (*Trakya Hadiseleri*) başlıklı romanının (1891) yalnız küçük bir kısmı İstanbul'da geçer. Roman, Osmanlı İmparatorluğu taşrası içinde yaşayan Rum burjuvazisinin yaşantısına dair bilgiler içerir. (Kougkoulos, 2018) Trakyalı, Çorlulu Sarantidis bu eserini Atina Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrenciyken yazmıştır. Yazar, romanı için yazdığı teorik önsözde oldukça yeni bir tür olan romanı över ve Trakya bölgesinin çeşitli şehirleri hakkında tarihî bilgiler verir. *Thrakike Skine* (*Trakya Hadiseleri*) romanı İstanbul'un yanı sıra Balkanlar ve Trakya'da Rumların yaşadığı önemli merkezlerde (Varna, Bükreş, İbrail, Galati, Odessa, Tekirdağ, Çorlu, Marmara Ereğlisi, Silivri, Dimetoka ve Edirne'de) geçer. Anlatılan olaylardan hareketle romanın anlatısını 1860-1880 yılları arasındaki yirmi yıllık süreye tarihleyebiliyoruz. Zengin toprak sahibi Lisimahos'un oğlu Çorlulu Stefanos,

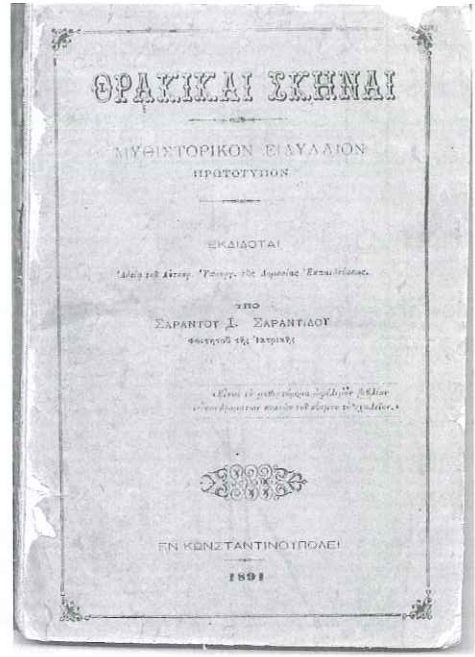

Kiriakidis'in *İstanbul Pera Sırları* adlı romanı.

Sior Aleksandros'un Tekirdağ'daki evinde büyür, güzeller güzeli İlanthi'yi görür görmez ona âşık olur. Ancak bu aşkın önünde engeller vardır: Kahramanın kendi babası, Perpiniş adında bir başka âşık ve Sior Aleksandros'un canı ruhlu yardımcısı Yerasimos. Roman boyunca kötü bir insan olan Yerasimos'un Trakya ve Balkan coğrafyasında masum kızları kandırışını ve karanlık emellerine ulaşmak için namuslu yurttaşları öldürüşünü okuruz. Tekirdağ'a dönen Yerasimos, Perpiniş ile iş birliği yaparak Stefanos'u, Sior Aleksandros'un oğlunu öldürmüş olmakla suçlarlar; oysa bu suçu kendileri işlemişlerdir. Stefanos haksız olarak tutuklanır, Yerasimos ve çetesi İlanthi'nin evini yakar. Hapishaneden çıkan Stefanos Osmanlı idaresine girerek yükselir, zavallı İlanthi çıldırılmıştır. Romanın sonunda Stefanos, suçlu Yerasimos'u Perpiniş'in pişmanlık duyup yaptıklarını itiraf etmesi sayesinde tutuklar ve İlanthi'yi bulup onunla evlenir. Romanın sonunda mahkeme bütün bu acıları çekmelerine neden olan suçluyu ölüme mahkûm eder.

Sarantis İ. Sarantidis: Tıp fakültesini bitirdikten sonra doktor olarak çalıştığı Tekirdağ'da idari görevler de üstlenir. 1920 yılında Yunan parlamantosuna milletvekili olarak seçilir.

8. Dimitrios Mihail Melissopoulos'un *İ İpiretria (Hizmetçi Kadın)* adlı romanı (1897) bu türde pek çok eser vermiş olan yazarın ilk eseridir. Yazarın romana eklediği alt başlığın üzerinde durmaya değer: "İstanbul'un Gelenek ve Görenekleri". Roman, 1890'lı yıllarda Andronikos Fakidis'in kendisini aldatan karısı Mirorroi'dan intikam alma isteğiyle başlar. Andronikos bir zamanlar hizmetçisi olan Mirorroi'ye âşık olmuş, önce onun iyi bir eğitim almasını sağlamış sonra da onunla evlenmiştir. Mirorroi öğrencilik yılları sırasında

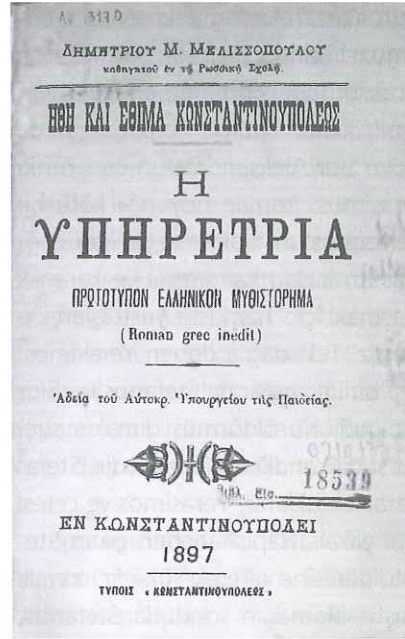
Sarantidis'in *Trakya Hadiseleri* adlı romanı.

banker Kleanthis Kallistos ile tanışmıştır. Kocası Andronikos ve iki çocuğu ile birlikte Boğaz'da, Yeniköy'de yaşayan Mirorroi, Kleanthis ile de yasak aşk yaşamaktadır. Bu gizli ilişkiyi öğrenen Andronikos kendini kumara verir, alkolik olur ve bütün mal varlığını kaybeder. Mirorroi ve Kleanthis Galata'da çok lüks bir otelin kumarhanesine sürükledikleri Andronikos'u öldürdüklerini sanırlar. Oysa yeraltındaki bazı gizli dehlizlerde saklanan Andronikos kurtulur. Romanın sonunda Andronikos'un intikam almak için yaptıkları anlatılır: Kendisini Kleanthis'e bir dilenci gibi gösterip onun hizmetine girmeyi başarır. Mektuplarla Mirorroi'yi tehdit eder. Andronikos Kleanthis'i öldürür. Mirorroi de intihar eder. Yaşanan bu skandal aylar boyunca İstanbul'da konuşulur.

Dimitrios Mihail Melissopoulos: 1873 yılında Boğaz'da, Tarabya'da doğar. Çeşitli romanların yanı sıra okul kitapları, tarih araştırmaları ve

Dimitrios Mihail Melissopoulos

Melissopoulos'un *Hizmetçi Kadın* adlı romanı.

sözlükler de yazmıştır. Pangaltı'daki Rus Ticaret Okulunda Fransızca, kaligrafi ve müzik öğretmeniği yapmıştır. Aynoroz'daki Rus keşiflere ve İstanbul'daki Rus Konsolosluğu personeline Yunanca öğretmiştir. (Melissopoulos, 1912: α'-γ')

9. Y. K. Polihroniadis ve D. A. Spathiotis'in *O Pirovestis (İtfaiyeci)* adlı çok sayfalı tarihsiz romanı, kataloğumuzdaki beşinci romanın *Aporfanisthisa Kori (Öksüz Kalan Kız)*'in devamı niteliğindedir. Ancak bu roman aynı yazar tarafından yazılmamıştır. Roman iki yazarın imzasını taşır. (Y. K. Polihroniadis ve D. A. Spathiotis)

Roman kahramanı bir önceki romandan tanıdığımız Petros Prionas'dır. Petros hapisanede Grigorios Avgerinos ile tanışır. Grigorios hapisaneye alkolün etkisi altındayken kıskançlık nedeniyle karısını öldürdüğü için düşmüştür. Prinoas ona Velonas adını verir, kendi de Şeytan adını alır. Hapisten paralı bir şekilde çıkmak is-

teyen Velonas Şeytan'ın yardımcısı olur. Prinoas hapisaneden çıktıktan sonra ölmüş kardeşinin adını alır, Yakovos olur. Boğaz'ın Anadolu kıyısında gözlerden uzak bir evde uşak olarak çalışmaya başlar. Evin efendisini kötü yola düşürdükten sonra evin hanımını nedensizce öldürür. Bu evin kızının, Urania'nın, Paris'te tıp eğitimi almakta olan Dimitrios adlı bir genç ile romantik bir ilişkisi vardır. Prionas'ın tabancayla yaraladığı genç adamı ölmekten genç ve iyi niyetli bir itfaiyeci kurtarır. Kutsuris'in öksüz kalan kız kahramanı Anthula, Pera'da karnaval dönemi için bir eğlence düzenlemiştir. Kocasını Hristofis yani Kostas veya Strifokarido, Velonas'ı bekler. Velonas Galata'da lüks bir eve götürdüğü Hristofis'ten kendisiyle suç ortaklığı yapmasını ister. Hristofis'e kötülük yapmak isteyen Velonas bir suç örgütünün başında olan, evler kundaklayan ve kumarhane işleten Şeytan-Prionas ile iş birliği yapar. Romanda pek çok farklı karakterin

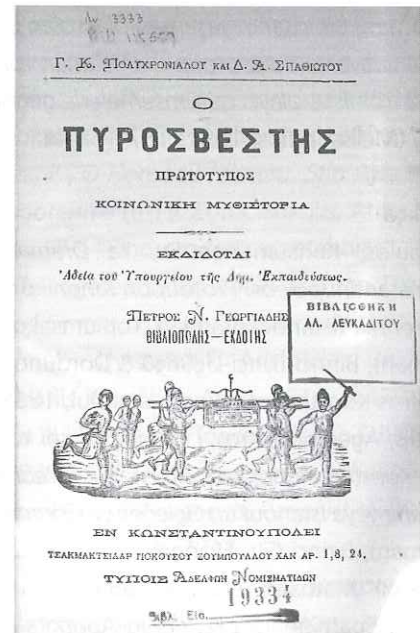
hikâyesi eş zamanlı olarak anlatılır. Romanın sonunda Velonas'ın itfaiyecinin erkek kardeşi olduğu ortaya çıkar. Tövbe eden ve doğru yolu bulan Velonas Şeytan'a-Prionas'a karşı gelir. İtfaiyeci pek çok masum insanın cinayete kurban gitmesini önler. Şeytan ise işlediği suçların hesabını verir. Kendisini kovalayanların elinden kaçmaya kalkışır ama tutuklanır ve suda boğularak ölür. Romanın sonunda Dimitrios ve Urania evlenirler.

Yeorgios K. Polihroniadis (1837-1890): Epir'in Zagori bölgesindedir. İstanbul'da gazetecilik, tarihçilik ve çevirmenlik yapmıştır. (Gedeon, 1932: 27-28) Romanın basım yılının, yazarın ölüm yılı olan 1890'dan önceki bir tarih olduğu kabul edilir. İstanbullu Dimitrios A. Spathiotis Fener Rum Erkek Lisesinden mezun olmuştur (1882) (Kremmidas, 2008: 69) ve İstanbul'daki Nomismatidis Kardeşler Yayınevi için Fransızcadan romanlar çevirmiştir.

İstanbul'da yayımlanan Gizem Romanlarında şehrin Rum nüfusuna ait gizli kalmış ekonomik, aşk ve suç skandallarının yanı sıra İstanbul'un labirentler ve gizli geçitlerle dolu gizemli yeraltı dünyası da anlatılır. Kahramanlar şehrin merkezinde bulunan yerleşim yerlerinin altındaki geçitlerde, gizli köşelerde, dehlizlerde, kanalizasyon için yapılmış tünellerde, mağaralarda hatta yeraltına oyulmuş odalarda dolaşırlar. Yukarıda sayılan bütün bu mekânlar Rum Gizem Romanlarındaki gizem ve gerilim dolu atmosferin yaratılmasına sağlar. Bilhassa İstanbul'u anlatan Gizem Romanlarında karşılaştığımız canlı ve detaylı yeraltı dünyasının betimlemesinde şehrin Bizans ve Osmanlı dönemine ait dinî ve diğer yapılarının birbirlerine tüneller ve dehlizlerle bağlı olduğu söylencesinin ilham verdiği söylenir. (Kutulas, 2006)

Bu romanlar orta sınıftan gelen din adamları,

ilk ve yüksekokul öğretmenleri, çevirmenler, doktorlar, gazeteciler yani İstanbul Rum cemaatinin aydınları tarafından yazılmıştır. Eserlerinde 19. yüzyıl İstanbul'unda yaşayan Rum cemaatinin sosyal yaşamı yeniden kurgulanmaktadır. Anlattıkları hikâyeler aracılığıyla okuyucuların ahlaki değerleri benimsemesini, onları eğitme-yi istemektedirler, bu romanların yazarlarının dönemin okul ve derneklerinde de aktif rol oynadıklarını gözlemliyoruz. (Eksertzoğlu, 1996: 48-50) Dönemin bilim insanları ile aydınları içinde yaşadıkları cemaatin yaşam seviyesini yükseltmek ve daha iyi, daha çağdaş bir toplum yaratmak gayretindedirler. (Anastassiadou, 2012: 154, 179-205) Bütün bu çabaların bir sonucu olarak İstanbul 19. yüzyılın son üçüncü çeyreğinde Rum edebiyatı için önemli bir yayın merkezi olarak karşımıza çıkar. (Polemi, 2014: 461) Yazılan romanlar ile okuyucunun iyi vakit geçirmesinden başka faydalar da gözetilmiştir:

Polihroniadis ve Spathiotis'in *İtfaiyeci* adlı romanı.

cemaatin kültürünü artırması, birbiriyle yakınlaşması; Avrupa'ya ait gelenek göreneklerin körü körüne benimsenmesinin eleştirilmesi ve Balkanlar'dan gelen milliyetçilik akımlarına karşı kültürel kimliğin vurgulanması yani millî bir bilincin yaratılması-edinilmesi.

Melissopulos *Hizmetçi Kadın* romanı için yazdığı sonsözde İstanbul Rum cemaati için yazılan romanların -burada Gizem Romanları değil genel olarak romandan bahsedilmektedir- faydalı yönlerini uzun uzadıya sıralar ve İstanbul'un Rum halkının kendi soydaşları tarafından yazılan romanlara gösterdiği ilgisizlikten dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirir:

[...] Yunan romanını örnek alan Rum romanı toplumunu içtenlikle ve aslına sadık olarak anlatıyor, günümüz Rum ailelerinin millet, soy, ülke ile ilişkilerini gösteriyor, romanın olay örgüsü ilerledikçe, karakterlerin betimlenmesi üzerinden okuyucuyu içinde bulunduğu dönemin, milletinin toplumu, soyu ile kopmamacasına bütünleştiriyor, [roman] bir insanın yaşaması olası olan bütün hisleri anlatıyor oysa prototip olan Yunan romanı yalnızca ironik ve alaycı gülümsemelerle geçiştiriliyor [...] (Melissopulos, 1897: 157-158) ■

Kaynakça

Gussopulos, Konstantinos D., *Ta Dramata tis Konstantinupoleos. Prototipon Kinonikon Mithistorima* (İstanbul dramları. Toplumsal orijinal roman), Birinci-İkinci-Üçüncü & Dördüncü Cilt, Epifillis Konstantinupoleos, İstanbul, 1888.

Ioannidis, AgerohosPetros, *İ Eptalofos i ithi ke ethima Konstantinupoleos. Mithistorima (Yedi tepeli Şehir veya İstanbul'un Gelenek ve Görenekleri. Roman)*, Birinci Cilt, Evangelinos Misailidis'in "İ Anatoli" Matbaası, İstanbul, 1855.

Kiriakidis, Epaminondas K., *Peran Aporkifa Konstantinupoleos. Prototipon Kinonikon Mithis-*

torima (İstanbul Pera Sırları. Toplumsal Orijinal roman), Birinci Bölüm-Birinci Cilt&İkinci Bölüm-İkinci Cilt, N. G. Kefalidis Yayınevi, İstanbul, 1890.

Kutsuris, Yeorgios K., *İ Aporfanisthisa Kori. Prototipon Kinonikon Mithistorima (Öksüzkalın Kız. Toplumsal Orijinal Roman)*, Nomismatidis ke Sas Yayınevi, İstanbul, 1889.

Megarefs, Konstantinos, *O Vasilefs tu Adu. Mithistoriaprototipos (Hades'in kralı. Orijinal Roman)*, Birinci Cilt, Ek tu grafıu Terzimanı-Efkıar. İkinci & Üçüncü Cilt, Essad-Efendi Yayınevi, İstanbul, 1882.

Melissopulos, Dimitrios M., *İthi ke Ethima Konstantinupoleos. İ İpiretria. Prototipon Ellinikon Mithistorima (İstanbul'un Gelenek ve Görenekleri. Hizmetçi kadın. Rum Orijinal Romanı)*, "Konstantinupolis" Yayınevi, İstanbul, 1897.

Melissopulos, Dimitrios M., *Fillon Sikis. Prototipon Ellinikon Mithistorima (İncir Yaprağı. Rum Orijinal Romanı)*, E. Vasiliadis Yayınevi, İstanbul, 1912.

Polihroniadis, Y. K. ve Spathiotis, D. A., *O Pirosvestis. Prototipo Skinoniki Mithistoria (İtfaiyeci. Toplumsal Orijinal Roman)*, Nomismatidis Kardeşler Yayınevi, İstanbul.

Samartsidis, Hristoforos, *Apokrifa Konstantinupoleos. Mithistorima (Konstantinye'nin Esrarı. Roman)*, Birinci Bölüm, Birinci-İkinci & Üçüncü Cilt, Eptalofos Matbaası, İkinci Bölüm, Birinci & İkinci Cilt ve Üçüncü Bölüm, Il Commercio Orientale Yayınevi, İstanbul, 1868.

Sarantidis, Sarantis İ., *Thrakike Skine. Mithistori Konidillion Prototipon (Trakya Hadiseleri. Orijinal Aşk Romanı)*, V. Filippidis Yayınevi, İstanbul, 1891.

Amilitou, E., "Apocryphes urbains, ou la construction d'un mystérieux genre romanesque en Grèce", *Les Mystères urbains au prisme de l'identité nationale*, editörMarie-Ève Thérenty,

- 2013, <http://www.medias19.org/index.php?id=14891>
- Anastassiadou, M., *Les Grecs d'Istanbul au XIXe siècle. Histoire socioculturelle de la communauté de Péra*, Leiden-Boston: Brill, 2012.
- Denisi, S., "Mithistorima ton Apokrifon: mia morfi kinoniku mithistorimatos tu 19. eona", *Peripylus*, S 43, 1996-1997, s. 50-60.
- Denisi, S., "Ta aftotelo ekdedomena mithoplastika pezografimata tis dekaetias tu 1880 ke o mithos(?) tis ithografias", *Neoelliniki Logotehnia ke Kritikiapo ton Diafotismoeossimera*, kongre Bildirileri, editör N. Deligiannaki, Atina: Thessaloniki Aristoteles Üniversitesi-Sokolis-Kuledakis, 2014, s. 519-528.
- Dermentzopoulos, Hr. A., *To listriko mithistorima stin Ellada. Mithi- parastasis - ideologia*, Atina: Plethron, 1997.
- Eksertzoğlu, H., *Ethi ki ta ftoitastin Konstantinupoli ton 19. eona. O Ellinikos Filologikos Sillogos Konstantinupoleos 1861-1912*, Nefeli, Atina, 1996.
- Gedeon, M. İ., *Aposimiomata Hronografu 1800-1913*, Atina: Tipis "Finikos", 1932.
- Georgiadi, Z., "İkinotita ton Romion ke Ta dramata tis Kontantinupoleos tu K. D. Gussopulu: miasillogikisinidisi se crisi?", *6th Congress of the European Society of Modern Greek Studies*, Lund University, Lund, 4-7 October, yayımlanacak, 2018.
- Gotsi, Z., "İ mithistoria ton "Apokrifon". Simvoli stin perigrifi tu idus", *Apo ton ton Leandroston Luki Lara. Meletes yia tin pezografia tis periodu 1830-1880*, editör N. Vagenas, İraklio: Panepistimiakes Ekdotis Kritis, 1997, s. 149-168.
- Hiotis, P., "Peri ton mistiriontis Kefalliniasipo An. Laskaratu. Kritikeepistasis", *Pandora 7*, S 155, 1856, s. 257-259.
- Katsanos, F., *La fiction mystériographique: émergence et dissémination d'une poétique en France, en Grèce et en Grande Bretagne au XIXe siècle*, Doktora Tezi, Université Paul Valéry – Université de Patras, 2018.
- Kougkoulos, Th. V., "Dio mithistorimata sto perithorio tis pezografias tu 1880: İ ikona tu Ellina stu tis othomanikis periferias", *Taftotites: Glossa ke Logotehnia*, kongre Bildirileri, editör Z. Gavriilidu ve ark., 2. Cilt, Komotini: Saita, s. 333-357, 2018, <http://www.saitapublications.gr/2018/04/ebook.223.html>
- Kutulas, D. K., *Flora-Anthousa. İ Mistiki Konstantinupoli*, Esoptron, Atina, 2006.
- Knight, S., *The Mysteries of the Cities: Urban crime fiction in the nineteenth century*, Jefferson, North Carolina-London: McFarland & Company, 2012.
- Kremmidas, V., *İ Megalosholites (1863-1974)*, Sindesmos ton en Atines Megalosholiton, Atina, 2007.
- Mathiudaki, M., *İ timokatalogi ton Ellinikon Bibliopolion. Martiries yia tin Istoria ton Ellinikon Anagnosmaton sto deftero miso tu 19. Eona*, Doktora Tezi, Girit Üniversitesi, 2001.
- Mullas, P., *O Horos tu Efimeru. Stin Ayia tin Paraloguehnia tu 19. Eona*, Sokolis, Atina, 2007.
- Polemi, P., "Sindromitesticlogotehnia", *Neoelliniki Logotehnia ke Kritiki apo ton Diafotismoeos Simera*, kongre Bildirileri, editör N. Deligiannaki, Thessaloniki Aristoteles Üniversitesi-Sokolis-Kuledakis, Atina, 2014, s. 459-467.
- Politis, A., *İ romantiki logotehnia sto Ethiko Kratos 1830-1880. Pisi, Pezografia, Theatro, Pnevmatikikinis*, *Anagnosis*, Panepistimiakes Ekdotis Kritis, İraklio, 2017.
- Rizaki, İr., *İ "Grafuses" Ellinides. Simiosisyia ti ginekia logiosini tu 19. Eona*, Katarti, Atina, 2007.
- Şişmanoğlu Şimşek, Ş., "Karamanlidika Literary

- Production at the end of the 19th century as reflected in the pages of *Anatoli*", *Cultural Encounters in The Turkish-Speaking Communities of The Late Ottoman Empire*, editör Ev. Balta, The Isis Press, İstanbul, 2014, s. 429-447.
- Tonnet, H., "Les premiers romans grecs à sujet turc", *Revue des études néo-helléniques* 1, S 1, 1992, s. 5-19.
- Tonnet, H., "Yia mia Kenurgia Anagnosi tu Elliniku "Laiku" Mithistorimatos tu 19. Eona", *Filopatris. Afieromaston Aleksis Eudald Solá*, editör M. Morfakidis, Granada: Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas-European Society of Modern Greek Studies, 2004a, s. 159-170.
- Tonnet, H., "İ Konstantinupolis ta Ellinika Diigmata ke Mithistorimata tu Telus tu 18. Eona ke tu 19. Eona; Perigrafes ke Krisis", *Mia dialeksi ke ena meletima*, Pireas: Instituto Meletistis Topikis İstorias ke tis İstorias ton Epihiriseon, 2004b, 31-47.
- Tonnet, H., *Meletes yia tin elliniki pezografia*, Çev. F. Vlahopulu, Atina: Mesogios, 2009.
- Tonnet, H., "Le personnage du Justicier. Vengeance et expiation dans *Le Comte de Monte-Cristo* (1845) d'Alexandre Dumas et *Le Roi de l'Enfer* (1882) de Constantin Megareus", *The Historical Review/La Revue Historique*, S 14, 2017, s. 51-70, <http://dx.doi.org/10.12681/hr.16274>
- Tonnet, H., *Des Mystères de Constantinople aux Misérables d'Athènes. Le «roman-feuilleton» grec au XIXe siècle*, Classiques Garnier, Paris, 2018.
- Trobukis, K., *İ ellinikiatriki stin Konstantinupoli 1856-1923*, Sindesmos ton en Atines Megalosholiton, Atina, 2000.
- Tsapanidu, A., *İ Konstantinupolistin Elliniki Pezografia 1830-1880*, Doktora Tezi, Thessaloniki Aristoteles Üniversitesi, 2012.
- Tsapanidu, A. – Kougkoulos, Th., "Ahartografitasthia tis Ellinikis Pezografias tu 19. Eona. İ aftotelisekdosistis Konstantinupolis kata tin Krisimi İkosaetia 1880-1900", *6th Congress of the European Society of Modern Greek Studies*, Lund University, Lund, 4-7 October, yayımlanacak, 2018.
- Varelas, L., "Ta Konstantinupolitika Pezografimata tu Epaminonda K. Kiriakidi (1861-1934)", *İ Konstantinupolistin İstoria ke tin Logotehnia*, kongre Bildirileri, editör H. Ath. Minaoğlu, Sillogos Konstantinupoliton, Atina, 2018, s. 129-150.
- Varelas, L., "Paramoni Protohroniasstis Polis ta Pazaria. Enalimonimenopiima tu Hristoforu Samartsidi yia tin agora tis Konstantinupolis", *The Athens Review of books*, S 102, 2019, s. 26-29.
- Vuturis, P., *Os is Kathreptin. Protasis ke ipothesis yia tin Elliniki Pezografia tu 19. Eona*, Nefeli, Atina, 1995.